

Införandet av Business Improvement Districts

– och dess effekter på företagens utveckling,
antalet brott och platsens attraktivitet

Författare:
Oana Mihaescu
Sven-Olov Daunfeldt
Niklas Rudholm

Forskningsrapport 2022:5

Forskningsrapport 2022:5
"Införandet av *Business Improvement Districts*
och dess effekter på företagens utveckling,
antalet brott och platsens attraktivitet"
ingår i Handelsrådets rapportserie.
Rapporten är finansierad av Handelsrådet,
men forskarna är själva ansvariga
för rapportens innehåll.
Publiceringsår 2022.
Grafisk produktion: Fotoskrift AB
Tryck: Typografiska Ateljén AB
www.handelsradet.se
ISBN: 978-91-86508-82-1

Förord

Etableringen av externa köpcentrum och e-handelns framväxt har bidragit till en minskning av kundbasen för städernas centrala handelsområden. Tillsammans med den tilltagande urbaniseringen har detta lett till en negativ utveckling för många stadskärnor i de mindre städerna. I syfte att revitalisera dessa områden har ett flertal mindre städer i Sverige infört så kallade Business Improvement Districts (hädanefter benämnd som BID).

Etableringen av ett BID-område innebär att fastighetsägare, hyresgäster och offentliga aktörer samverkar med varandra för att stärka konkurrenskraften och områdets attraktivitet. BID användes initialt som ett stadsplaneringsverktyg i Kanada och USA, men har under senare tid spridits sig till bland annat Storbritannien, Tyskland och Sydafrika. De flesta tidigare utvärderingarna visar mycket positiva effekter av BID-program.

BID, Business Improvement District, är ett sätt att organisera och formalisera samverkan och partnerskap mellan olika fastighetsägare och offentliga aktörer.

Evidensen från de tidigare vetenskapliga studierna baseras dock på införandet av BID-program i stora urbana områden i USA och Kanada. Detta innebär att det inte är säkert att resultaten är tillämpbara för BID-program som lanseras i mindre städer i Sverige. Medverkan i ett BID-program är dessutom frivilligt i Sverige, medan den är reglerad genom lagstiftning i andra länder. De tidigare studierna har också stora metodmässiga brister, vilket innebär att det inte går att särskilja effekten av BID-programmen från andra faktorer som kan påverka den observerade utvecklingen.

Sammanfattningsvis saknar vi kunskap om hur effektiva BID-program är, särskilt när det gäller frivilliga alternativ som implementeras i mindre städer. Detta projekt ska ses som ett första försök att studera effekterna av frivilliga BID-program på företagens utveckling, antalet brott och platsens attraktivitet.

Jag vill rikta ett stort tack till professor Niklas Rudholm och professor Sven-Olov Daunfeldt för deras arbete i projektet. Ett stort tack också till Svenska Stadskärnor, som har bidragit med information och värdefulla perspektiv under hela projektet. Jag vill också tacka referensgruppen – Annika Boman, Västervik Framåt; Elisabet Elmsäter Vegsö, Svensk Handel; Helena Olsson, Fastighetsägarna; Inger Alfredsson, Svenska Stadskärnor; Jesper Örtengren, Vasakronan; Josefine Wallin, ICA Handlarnas Förbund;

Martin Rosenström, Handelsanställdas Förbund; och Per Geijer, Svensk Handel. Sist, men inte minst, vill jag tacka alla kommuner, näringslivschefer, centrumutvecklare, butikschefer och butikspersonal som har tagit sig tid för att ge betydelsefulla synpunkter till vår studie.

Slutligen vill jag tacka Handelsrådet för att de har valt att finansiera denna forskning och därmed gjort det möjligt för oss att bidra med ny kunskap om hur frivilliga BID-program påverkar handeln och platsens attraktivitet. Vår förhoppning är att projektet ska inspirera till mer forskning om hur vi kan öka attraktiviteten i våra städer.

Stockholm, maj 2022

Oana Mihaescu,
Projektledare, Handels Forskningsinstitut

Innehåll

Sammanfattning	5
1 Bakgrund och syfte	8
2 Förväntade effekter av BID-program: en teoretisk översikt	10
3 Effekter av BID-program: en internationell inblick.	12
4 Data och angreppssätt	14
5 Effekter av BID på företagens utveckling	16
6 Effekter av BID på brottslighet och platsens attraktivitet.	18
7 BID och den upplevda säkerheten	20
8 Framgångsfaktorer för BID effektivitet	25
9 Slutsatser och implikationer	30
Referenser	35
Appendix A	38

Sammanfattning

Det övergripande syftet med detta projekt är att undersöka effekterna av frivilliga Business Improvement Districts (BID) på centrala handelsområden i mindre städer i Sverige.

Mer specifikt vill vi besvara följande frågeställningar:

- Hur påverkas företagens utveckling, brottsligheten och platsens attraktivitet i det område där ett BID-program implementeras?
- Hur påverkas företagens utveckling, brottsligheten och attraktiviteten i närliggande områden när ett BID-program implementeras?
- Vilken inverkan har BID-program på den upplevda säkerheten i de områden där de implementeras?
- Är effekterna av BID-program kontextberoende? Med andra ord, skiljer sig effekterna beroende på hur åtgärderna är utformade eller på stadens egenskaper?

Effektiviteten av BID-program har tidigare undersökts i ett flertal vetenskapliga studier. Vi bidrar till detta forskningsområde genom att analysera effekten av ett BID-program som implementerades år 2015 i fem mindre städer i Sverige. Till skillnad från de flesta andra länder, där skattebidrag från företag och fastighetsägare är obligatoriska för ett BID, är bidragen i Sverige frivilliga och BID-processen är inte reglerad enligt lag.

Frivilligheten kan å ena sidan innebära att potentialen i ett BID-program inte realiserar fullt ut eftersom företagen och fastighetsägarna kan välja att avstå från att vara med, men ändå ta del av fördelarna. Å andra sidan kan frivilliga samarbeten vara mer effektiva än reglerande åtgärder eftersom frivilligt beteende, som grundas i inre motivation, ökar benägenheten att bidra, givet att alla andra i samhället också gör det. Införanden av reglerande lagstiftning kan därmed leda till att frivilliga samarbeten trängs ut och att programmen blir mindre effektiva.

Vår rapport bidrar med ny kunskap om effekter av BID-program som bygger på frivillighet i finansiering och deltagande. Vi studerar frågan genom att använda genomförandet av ett BID-program i Sverige år 2015 som ett kvasi-naturligt experiment. Detta

innebär att vi, jämfört med merparten av de tidigare studierna, med större säkerhet kan uttala oss om hur BID-program påverkar företagens utveckling, antalet brott och platsens attraktivitet. Vi kombinerar vår kvantitativa analys med en kvalitativ undersökning. Detta innebär att vi kan utvärdera både den faktiska och den upplevda utvecklingen i BID-områdena, samt analysera hur dessa två aspekter är relaterade till varandra.

Vår rapport bidrar med ny kunskap om effekter av BID-program som bygger på frivillighet i finansiering och deltagande.

Våra resultat visar att:

- Det frivilliga BID-programmet i Sverige ökar arbetsproduktiviteten för företagen inom BID-områdena med i genomsnitt 7,62 procent. Detta kan relateras till en ökning av omsättningen för företagen i området (+11,65 procent), medan vi observerar små förändringar av antalet anställda till följd av BID-programmet.
- Effekterna av BID-programmet på företagens utveckling är kortsiktiga och avtar över tid. Kort efter genomförandet leder programmet till en ökning av omsättningen (+12,40 procent år 2015 och +13,74 procent år 2016), men effekten avtar sedan till +5,92 procent år 2017 och är inte statistiskt signifikant skild från noll år 2018. Effekten på antalet anställda är positiv det första året efter det att BID-programmen implementeras, men inte senare.
- Antalet brott är mindre i BID-områdena jämfört med kontrollstäderna tre år efter implementeringen av BID, det vill säga under åren 2016, 2017 och 2018. Skillnaden är dock statistiskt signifikant endast för år 2018 (-4,94 procent). Vi finner inga statistiskt signifikanta effekter av BID-programmet på fastighetsvärden inom BID-området.
- Det finns inga signifikanta effekter på företagens utveckling (omsättning, sysselsättning och produktivitet) eller på fastighetsvärdena utanför de geografiska gränserna för BID-områdena. Brottsnivåerna är något högre strax utanför BID-områdena jämfört med kontrollstäderna, men endast statistiskt signifikant under det första året efter det att BID-programmet genomfördes (+3,43 procent).
- Den kvalitativa undersökningen indikerar att en begränsning med de frivilliga BID-programmen i Sverige är att investeringarna ofta är små, samt att det är svårt att hitta en fortsatt finansiering efter att den initiala finansieringen har tagit slut. Detta

kan minska aktörernas vilja att bidra till BID-processen, speciellt i mindre städer där resurserna tenderar att vara begränsade. En relativt stor andel av finansieringen verkar också spenderas på administration och samverkan, vilket kan minska BID-programmets effektivitet och även äventyra dess legitimitet. Konsekvensen blir att finansieringen inte räcker till för att utföra alla åtgärder som behövs för att långsiktigt förbättra den fysiska miljön och säkerhetsläget. Detta skulle kunna förklara varför de positiva effekterna på företagens utveckling avtar med tiden, varför vi inte ser en betydande nedtrappning i antalet brott, varför den upplevda säkerheten inte förbättras i de studerade städerna och varför fastighetsvärdena inte verkar påverkas av BID-programmet.

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att frivilliga BID-program kan ge upphov till positiva effekter på företagens utveckling, samt att det finns tecken på att de har en potential att minska brottsligheten. Effekterna är dock begränsade i tid och rum, sannolikt på grund av programmets kortsiktiga natur och begränsade ekonomiska resurser. För att frivilliga BID-program i mindre städer ska bli mer effektiva på sikt behöver beslutsfattarna sannolikt etablera mer långsiktigt hållbara projekt som mer radikalt förändrar den socioekonomiska miljön.

1

Bakgrund och syfte

Många handelsplatser har drabbats av en ekonomisk nedgång under de senaste decennierna. Urbaniseringen och decentraliseringen av detaljhandeln till städernas utkanter har bidragit till stadskärnans förfall i många mindre städer och de lokala beslutsfattarna inte har klarat av att möta de utmaningar som dessa platser står inför (Hoyt och Goppal-Agge, 2007). Konsekvenserna blir ofta att kunderna undviker dessa urbana områden, att brottsligheten ökar, samt att butiker tvingas stänga ned sin verksamhet i området. Detta skapar ofta en nedåtgående spiral som gör att platsen blir än mindre attraktiv över tid.

Business Improvement Districts (BID) har sedan 1970-talet använts som ett verktyg för att göra platser mer attraktiva och bryta den negativa utveckling som beskrivs ovan. Ett BID är ett samarbete mellan offentliga och privata aktörer, där de gemensamt implementerar åtgärder för att öka platsens attraktivitet. BID grundar sig på tre beståndsdelar:

- Ett väldefinierat geografiskt område.
- Ett partnerskap mellan offentliga och privata aktörer (till exempel kommuner, näringsidkare och fastighetsägare).
- En avgift som betalas av alla privata aktörer som är verksamma inom BID-området och som utgör basen för finansieringen av de tjänster och åtgärder som genomförs i området (Hoyt och Goppal-Agge, 2007).

Ett flertal studier har tidigare beskrivit olika BID-program, samt debatterat möjliga fördelar och nackdelar med programmen. Endast ett fåtal studier har däremot försökt att mäta effekterna av BID-program på företagens utveckling (Sutton, 2014), brottsligheten (Mello 2018; Clutter med flera, 2019) och platsens attraktivitet (Ellen med flera, 2007; Hirao, 2021). Resultaten från dessa studier visar överlag en rad positiva effekter på städernas utveckling när BID-program implementeras. Resultaten är dock svåra att generalisera eftersom merparten av studierna är fokuserade på utvecklingen i mycket stora städer, till exempel New York, Washington och London. De tidigare studierna är dessutom baserade på relativt enkla empiriska metoder som inte kan användas för att isolera effekten av BID-programmen på de variabler som undersöks (till exempel företagets omsättning, antalet brott, eller fastighetsvärdena i de studerade områden).

I Sverige har BID-program implementerats i mindre städer, vilket innebär att resultaten från större städer i andra länder inte kan användas för att uttala sig om effekterna av BID-program i Sverige. För det andra är BID-programmen frivilliga i Sverige, medan de är obligatoriska och reglerade i lag i andra länder. Företag och fastighetsägare har därmed en möjlighet att välja om de vill vara med och bidra till BID-programmet i Sverige, vilket innebär en risk att potentialen i BID-programmet inte realiserar fullt ut (Ward, 2006). Frivilligheten kan å andra sidan innebära en högre effektivitet jämfört med BID-program som är strikt reglerade eftersom det kan öka benägenheten att bidra till ett samarbete (Ostrom med flera, 1994).

I detta projekt analyserar vi effekten av ett frivilligt svenskt BID-program på företagens utveckling, brottsligheten i området och platsens attraktivitet. Mer specifikt undersöker vi effekterna av ett BID-program som implementerades år 2015, under tillsyn av Svenska Stadskärnor, i centrala handelsområden i fem mindre städer i Sverige. Vi försöker besvara följande frågeställningar:

- Hur har etableringen av det frivilliga BID-programmet i Sverige påverkat företagens utveckling, brottsligheten och platsens attraktivitet?
- Hur har företagens utveckling, brottsligheten och attraktiviteten i närliggande områden påverkats när det frivilliga BID-programmet implementerades i Sverige?
- Vilken inverkan har det frivilliga BID-programmet i Sverige haft på den upplevda säkerheten i de områden där det har implementerats?
- Är effekterna av BID-programmet kontextberoende? Med andra ord, skiljer sig effekterna beroende på hur åtgärderna är utformade eller på stadens egenskaper?

Syftet är att projektet ska generera ny kunskap om vilka effekter frivilliga BID-program har på etablerade företag i området, på tryggheten i centrala handelsområden (mätt som antal brott) och på områdets attraktivitet (mätt med hjälp av fastighetsvärden). Målet är att kunna redovisa hur effekterna varierar inom och utanför BID-områdena, samt vid olika tidpunkter efter det att programmen har implementerats. Dessutom vill vi undersöka upplevelserna av det frivilliga BID-programmet, samt om effekterna verkar vara beroende av den urbana kontexten och de åtgärder som ingår i själva BID-programmet.

Frivilliga BID-program kan ge upphov till positiva effekter på företagens utveckling, samt att det finns tecken på att de har en potential att minska brottsligheten.

2

Förväntade effekter av BID-program: en teoretisk översikt

Förväntningen att genomförandet av ett BID-program har en positiv effekt på företagen i området baseras på att en ökning av marknadens storlek och attraktionskraft resulterar i en ökning av marknadens räckvidd och kundbas (Reilly, 1931; Christaller 1933; Huff, 1962).

I ett BID-program ingår oftast åtgärder för att öka säkerheten och platsens attraktivitet, till exempel genom förbättringar av den fysiska miljön, genom skapandet av nya mötesplatser såsom parker och lekplatser, genom stöd av handelsrelaterade evenemang och genom ett bredare utbud av tjänster. Detta kan leda till en positiv effekt på de företag som ligger inom området eftersom platsens attraktionskraft är en avgörande faktor för dess kundbas (Brown, 1993). Fler kunder innebär mer försäljning och därmed ökade intäkter för de företag som ligger inom BID-området.

I ett BID-program ingår oftast åtgärder för att öka säkerheten och platsens attraktivitet, till exempel genom förbättringar av den fysiska miljön.

Samlokalisering av flera företag inom samma kluster genererar också synergieffekter (Arentze med flera, 2005). Oppewal och Halyoake (2004) förklarar att detta sker eftersom företagskluster erbjuder konsumenten ytterligare nytta genom att möjliggöra både jämförelse och så kallad ”one-stop shopping”. Detta gör att intäkterna för ett företag påverkas positivt av andra företag som säljer substitut- eller komplementvaror inom samma handelskluster (Brown, 1989). Samlokaliseringen kan också bidra till minskade kostnader för att förflytta varor, arbetskraft och idéer mellan företag inom respektive område (Marshall, 1890). Å andra sidan kan företag inom BID-området också intensifiera konkurrensen om konsumenternas disponibla inkomster, vilket kan ge negativa effekter på deras omsättning och produktivitet. Brandenburger och Nalebuff (1996) definierar denna situation som ”co-opetition” (”cooperation and competition”) – när företag både får fördelar från förbättrat samarbete och nackdelar från ökad konkurrens. För att minimera de negativa effekterna bör ökningen av antalet företag i ett handelskluster sammanfalla med en motsvarande expansion av kundbasen.

En hög nivå av upplevd säkerhet är också en viktig bidragande faktor till områdets attraktivitet. Enligt den så kallade trasiga fönster-teorin (Wilson och Kelling, 1982) är sannolikheten att upptäcka brott i nedgångna områden låg och förövare känner sig mindre bundna av sociala normer. Genom åtgärder som reparerar tecken på förfall, förbättringar av tryggheten och säkerheten (till exempel genom föräldravandringar, samt fler poliser eller säkerhetsvakter ute på gatorna) och omformning av arkitekturen i de offentliga utrymmena (till exempel förbättringar av belysningsystemen) kan BID-program bidra till att antalet brott minskar, vilket i sin tur gör området mer attraktivt.

Teorier om den urbana rumsstrukturen postulerar också att egenskaper som gör området mer attraktivt leder till att fler vill bo i respektive område, vilket i sin tur leder till stigande fastighetspriser (Glaeser, 2008). Centralplatsteorins klassiska argument påstår vidare att både agglomerations- och konkurrens effekterna är starkast i marknadens centrum och minskar när avståndet från dessa centrala punkter ökar (Larsson, 2014; Andersson med flera, 2016). Detta innebär att vi kan förvänta oss att eventuella effekter av BID-program är starkast inom själva BID-området, men att BID också kan leda till överspillningseffekter till närliggande områden.

3

Effekter av BID-program: en internationell inblick

Tidigare studier om BID-program har fokuserat på att definiera BID, beskriva de olika åtgärderna som har implementerats inom ramen för ett BID, samt debattera fördelarna och utmaningarna med att implementera BID-program (till exempel Morçöl och Wolf, 2010; Michel och Stein, 2015).

Flera studier har också försökt att mäta effekterna av BID-program genom att använda före/efter analyser, trendanalyser och kostnadsnyttoanalyser. Dessa metodologiska tillvägagångssätt kan dock inte skilja effekten av ett BID-program från effekten av andra händelser som sker samtidigt, eller från lokala och regionala ekonomiska trender (Reenstra-Bryant, 2010). Detta innebär att resultaten från dessa studier inte kan ges en kausal tolkning.

Få studier använder mer robusta empiriska analysmetoder för att isolera effekterna av BID-program från andra faktorer. Ett undantag är Sutton (2014) som undersöker effekterna av BID som implementerades i New York City under perioden 2002–2008. Hon finner positiva effekter på företagens utveckling i stora BID-områden, men negativa effekter på företagens omsättning och sysselsättning i områden med ett mindre utbud av tjänster och som är lokaliserade i svagare ekonomiska miljöer. Hon tolkar detta som att de negativa effekterna av BID beror på starka konkurrenseffekter i mindre områden, medan större områden kännetecknas av starkare positiva överspillningseffekter när ett BID-program genomförs.

Tidigare forskning om hur genomförandet av BID-program påverkar brottsligheten i området har nästan uteslutande fokuserat på effekten i urbana områden i USA. Flera av dessa studier har bekräftat de förväntade positiva effekterna, det vill säga att genomförandet av BID-program leder till en minskning av antalet brott.

MacDonald med flera (2010) finner till exempel att antalet rån minskade med 12 procent och att antalet våldsbrott minskade med 8 procent när ett BID-program implementerades i Los Angeles. Mello (2018) finner att ytterligare en polis minskade antalet våldsbrott med 1,3 procent och egendomsbrotten med 0,8 procent, samt minskade även antalet rån, bilstölder och mord i BID-områdena. Liknande resultat rapporteras av Piza med flera (2019). Detta tyder på att effekten av ett BID-program på brottsligheten beror på hur programmet utformas. Han med flera (2017) pekar dock på

att effekterna kan vara starkare direkt vid implementeringsmomentet för att sedan avta över tid. Clutter med flera (2019) finner däremot en ökning av antalet rån i BID-områden i Cincinnati, USA, vilket tyder på att högre täthet i ett område kan innebära en ökning av ”önskvärda mål” och därmed en ökning i förekomsten av brott (Cohen och Felson, 1979).

Enligt tidigare studier tenderar fastighetspriser eller fastighetsvärden generellt sett att öka när ett BID-program genomförs. Ellen med flera (2007) finner till exempel att kommersiella fastighetsvärden ökade med 16 procent inom BID-områden i New York, samt att bostadspriserna ökade med 12 procent. Effekten var som starkast i större BID-områden. Hirao (2021) indikerar dock att bostadspriserna minskade med 42 procent vid implementeringen av ett BID-program i Westminster, Storbritannien. Många av de tidigare studierna använder sig dock av metoder som har en rad brister, till exempel kontrollerar de generellt sett inte för underliggande trender som kan påverka resultaten. Detta betyder att de observerade effekterna på fastighetspriser och fastighetsvärden kan ha orsakats av andra faktorer.

Enligt tidigare studier tenderar fastighetspriser eller fastighetsvärden generellt sett att öka när ett BID-program genomförs.

Flera av de studier som har diskuterats ovan indikerar att effekterna av BID-program är begränsade till själva BID-området. Andra studier tyder dock på att effekterna av BID-program även sträcker sig utanför BID-områdets gränser (se till exempel Mello 2018). Clutter med flera (2019) finner exempelvis en ökning av antalet rån i grannområdena, vilket indikerar att brottsligheten trängs ut till angränsande områden när ett BID-program genomförs. När det gäller fastighetspriserna har flera studier pekat på att det inte finns några överspillningseffekter till grannområdena, samt att effekterna avtar snabbt med ökande distans från BID-området (till exempel Ellen med flera, 2007). Andra studier har dock hittat överspillningseffekter, både i samma riktning som inom BID eller som byter riktning utanför BID-området (till exempel Hirao, 2021).

4 Data och angreppssätt

Vi undersöker effekten av ett frivilligt svenskt BID-program som genomfördes i fem svenska mindre städer (Filipstad, Ludvika, Orsa, Rättvik och Torsby) år 2015 under tillsyn av Svenska Stads kärnor¹. Programmet som studeras fokuserar först och främst på att bygga upp en fungerande samverkan mellan offentliga och privata aktörer, samt implementera åtgärder som syftar till att öka platsens attraktivitet.

Exempel på åtgärder som vidtagits inom dessa BID är borttagning av graffiti, gatu-städning, förbättring av belysningsystemet, fasadförsköning, underhåll av trottoarer, skapande av nya mötesplatser, anställning av säkerhetsvakter, och så vidare. Geografin för BID och överspinningsområdena illustreras i figur 1 för Rättvik.²

Vi väljer att studera effekten av BID-programmet på företagens utveckling, brottsligheten och platsens attraktivitet. Mer specifikt mäter vi våra utfallsvariabler på följande sätt:

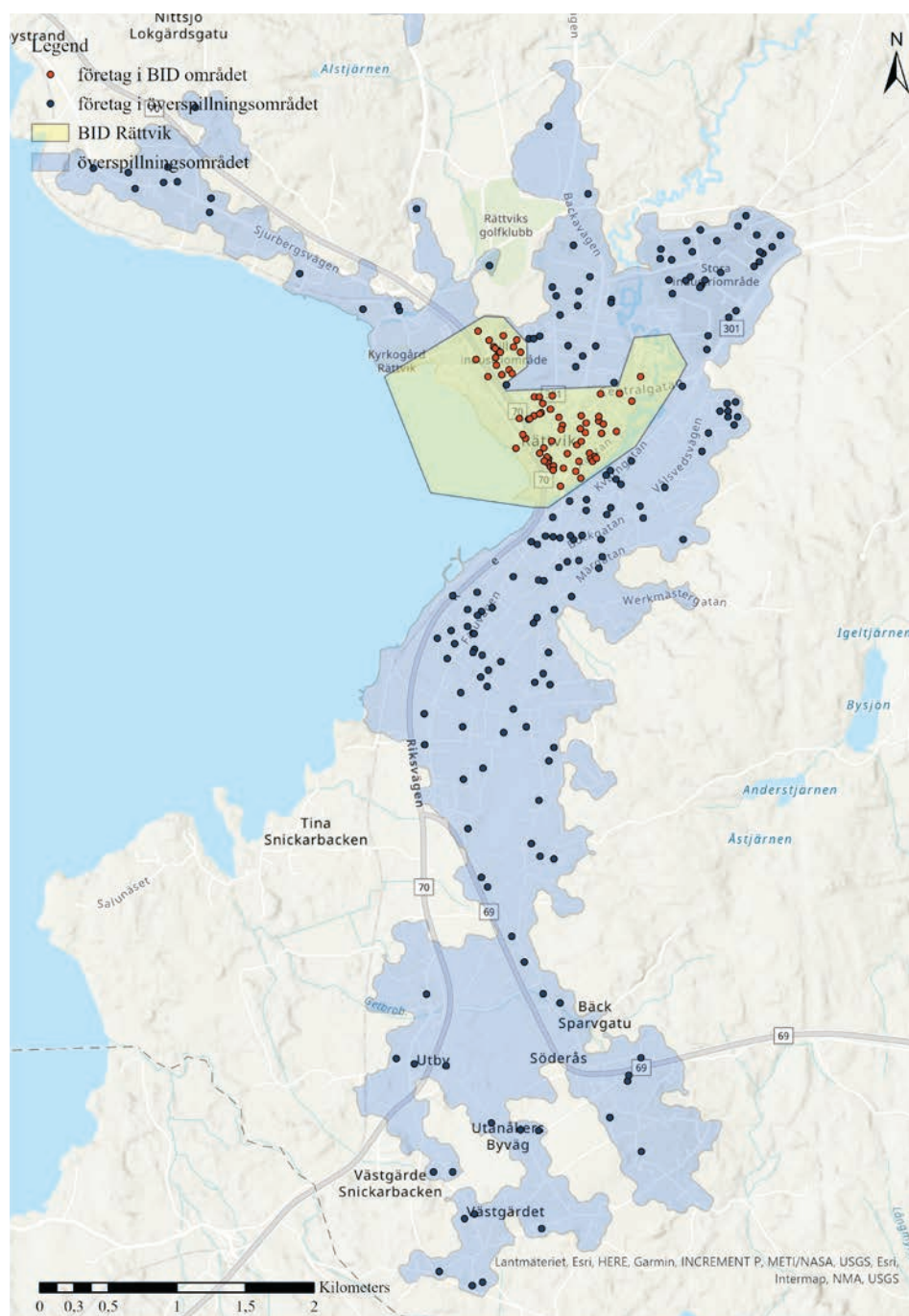
- *Företagens utveckling* mäts med omsättningen, antalet anställda och arbetskraftsproduktiviteten (omsättningen dividerat på antalet anställda). Data är från Bisnode och omfattar perioden 2012–2018. Datamaterialet baseras på information från Bolagsverket dit alla aktiebolag måste skicka sina årsredovisningar. Analysen är möjlig att genomföra eftersom databasen innehåller information om omsättning, antal anställda, bransch, lokalisering, och så vidare.
- *Brottslighet* mäts med hjälp av data på antalet brott och deras lokalisering. Informationen är från Polisen och finns för 250 olika typer av brott i de studerade städerna under perioden 2016–2018.
- *Platsens attraktivitet* mäts med hjälp av fastighetsvärden, som är tillgängliga från Lantmäteriet för år 2012 respektive år 2018. Dessa baseras på taxeringsvärden som används för beskattning av Skatteverket och som beräknas med hjälp av uppgifter som husägarna själva redovisar om, till exempel, renovering eller ombyggnad, samt marknadspriser och uppgifter för de senaste försäljningarna i området.

1 Svenska Stads kärnor är en icke vinstdrivande medlemsorganisation som erbjuder kunskap, kompetens och erfarenheter i frågor som rör utveckling av stads kärnor, centrum och/eller motsvarande offentliga platser och stråk. I Svenska Stads kärnor samverkar Sveriges kommuner och regioner, Svensk Handel, Fastighetsägarna Sverige, Visita, och fler än 200 enskilda kommuner och företag, samverkansorganisationer, konsultföretag, arkitektkontor samt nätverken Sveriges Centrumutvecklare and Nordic Council of Shopping Centers Sverige. För mer information besök svenskastadskarnor.se.

2 Kartor för de andra fyra städerna som började arbetet med BID år 2015 bifogas i Appendix A.

Vi jämför när det är möjligt utvecklingen i de fem städerna efter implementeringen av BID-programmet med utvecklingen innan implementeringsåret (2015), samt med utvecklingen i sju andra städer (så kallade kontrollstäder) som har implementerat BID-programmet senare (antingen år 2019 eller år 2020). Kontrollstäderna är Borlänge, Enköping, Grängesberg, Lidköping, Simrishamn, Sollerön och Svärdsjö. Denna metod har tidigare använts av till exempel Brooks och Strange (2011) för att studera effekter av BID-program.

Figur 1. Rättvik: BID-området och överspillningsområdet.

5

Effekter av BID på företagens utveckling

Resultaten avseende effekterna av det studerade BID-programmet på företagens utveckling presenteras i tabell 1. Enligt resultaten har BID-programmet lett till en ökning av företagets omsättning i BID-området med i genomsnitt 11,65 procent, samtidigt som det skett en mindre ökning av antalet anställda med 3,74 procent.

Detta har lett till en genomsnittlig ökning av arbetskraftsproduktiviteten med 7,62 procent för de företag som är lokaliserade inom BID-området. Detta motsvarar en ökning med 1 200 000 kronor per år, eller cirka 100 000 kronor per månad, eftersom genomsnittsföretaget omsätter 10 302 000 kronor under år 2012. Det genomsnittliga företaget anställde vidare 6,68 personer år 2012, vilket innebär att BID-programmet ledde till en ökning av antalet anställda med i genomsnitt 0,25 arbetare under de första fyra åren efter det att BID-programmet implementerades.

Tabell 1. Effekter av BID-program för företag lokaliserade inom respektive utanför BID-områdena.

		Omsättning	Sysselsättning	Produktivitet
Inom BID				
Snitteffekt		11,65% ***	3,74% *	7,62% **
Årseffekter	År 2015	12,40% ***	5,81% ***	6,23% *
	2016	13,74% ***	2,43%	11,04% ***
	2017	5,92% *	3,05%	7,46%
	2018	6,68%	3,44%	5,81%
Utanför BID				
Snitteffekt		1,02%	2,03%	-0,99%
Årseffekter	År 2015	2,06%	1,03%	1,02%
	2016	0,47%	2,05%	1,55%
	2017	2,90%	3,87% *	0,93%
	2018	1,58%	1,31%	2,85%

*** Signifikant på 1% nivån
 ** Signifikant på 5% nivån
 * Signifikant på 10% nivån

Enligt de resultat som presenteras i tabell 1 är effekten av BID-programmet på företagens produktivitet lägre under det första året som BID-programmet implementeras (+6,23 procent) jämfört med det andra året (+11,04 procent). Därefter blir effekten inte statistiskt signifikant, vilket talar för att BID-programmet i huvudsak ger övergående effekter under en kortare period efter att det implementerats. Detta stöds av att BID ger en positiv och betydande effekt på omsättningen direkt efter implementeringen (+12,40 procent år 2015 och +13,74 procent år 2016), men att effekten minskar till 5,92 procent år 2017 och är inte längre statistiskt signifikant skild från noll år 2018.

BID-programmet ledde till en ökning av antalet anställda med i genomsnitt 0,25 arbetare under de första fyra åren efter det att BID-programmet implementerades.

Implementeringen av BID-programmet har enligt resultaten som presenteras i tabell 1 också lett till en ökning av antalet anställda under år 2015 med 5,64 procent för de företag som är lokaliserade i BID-området, men effekten är inte statistiskt signifikant skild från noll åren efter det. Detta tyder på att företag tillfälligt anställer ytterligare personal för att implementera de åtgärder som krävs av BID-programmet. Vi finner inga statistiskt signifikanta effekter för någon variabel som mäter företagens utveckling utanför BID-områdena, förutom en ökning med 3,87 procent av antalet anställda under år 2017.

6

Effekter av BID på brottslighet och platsens attraktivitet

När vi undersöker BID-programmets inverkan på brottslighet (tabell 2) finner vi att BID-områdena har 2,66 färre brott än kontrollstäderna, men att skillnaden inte är statistiskt signifikant.

Årsskattningarna visar också att skillnaden är negativ för alla tre åren (2016, 2017 och 2018), det vill säga att färre brott begicks i BID-områdena jämfört med kontrollstäderna. En skillnad på -4,94 procent år 2018 är statistiskt signifikant på 10 procent-nivån. Resultaten indikerar också att antalet brott i de närliggande områdena är 3,43 procent högre än i kontrollstäderna när den genomsnittliga effekten över alla år estimeras. Skattningen år för år visar att mer brott förekommer i de omkringliggande områden under alla år efter det att BID-programmet implementeras. Det enda statistiskt signifikanta resultatet är för år 2016, det vill säga direkt efter att de fem städerna började arbetet med BID. Enligt detta resultat ökade antalet brott i de närliggande områdena med 3,43 procent efter implementeringen av BID.

Tabell 2. Effekter av BID-programmet på brottslighet och fastighetsvärden **inom** respektive **utanför** BID-områdena.

		Brottslighet	Fastighetsvärden
Inom BID			
Snitteffekt		-2,66%	-8,51%
Årseffekter	År 2015	n.a.	n.a.
	2016	-1,83%	n.a.
	2017	-1,52%	n.a.
	2018	-4,94% *	n.a.
Utanför BID			
Snitteffekt		3,43% *	0,58%
Årseffekter	År 2015	n.a.	n.a.
	2016	3,43% **	n.a.
	2017	2,97%	n.a.
	2018	3,83%	n.a.

*** Signifikant på 1% nivån
 ** Signifikant på 5% nivån
 * Signifikant på 10% nivån

Notera att information om antalet brott är tillgänglig först från 2016 och framåt, vilket gör att vi inte kan jämföra trenderna *efter* implementeringen av BID-programmet med trenderna *innan*, utan enbart med trenderna *efter* 2016 i kontrollstäderna. På grund av det bör resultaten inte tolkas som kausala effekter av BID-programmet, utan snarare som en indikation på hur brottsfrekvensen i BID-områdena skiljer sig från brottsligheten i kontrollstäderna.

Årskattningarna för 2016–2018 visar att färre brott begicks i BID-områdena jämfört med kontrollstäderna.

Slutligen visar skattningarna inga statistiskt signifikanta effekter av BID-programmet på platsens attraktionskraft, mätt med hjälp av fastighetsvärden, varken innanför eller utanför BID-området. Sammanfattningsvis finns det inte några tecken på spridningseffekter av BID till angränsande områden i de behandlade städerna, bortsett från de enstaka indikationerna att brottsligheten ökar i de närliggande områdena direkt efter att BID-programmet initieras. Detta indikerar att effekterna av BID-programmet är begränsade till implementeringsområdet, samt att de positiva effekterna till stor del verkar vara övergående.

7

BID och den upplevda säkerheten

Behovet av att känna sig trygg nämns i Maslows (1943) hierarki som det näst viktigaste mänskliga behovet. När detaljhandelsföretag fattar lokaliseringsbeslut och kunden väljer destinationen för sin shoppingresa spelar den upplevda säkerheten i ett område en viktig roll.

I litteraturen om tryggheten i staden separeras det tydligt mellan begreppen *faktisk säkerhet* och *upplevd säkerhet*. Medan *den faktiska säkerheten* (det vill säga antalet brott) mäts med hjälp av kvantitativa metoder, är *den upplevda säkerheten* förstådd som en känsla, en psykologisk reaktion som härrör från en process där man ständigt bedömer riskerna förknippade med sin omgivning (Schneier, 2008; Kruakham och Lee, 2014). *Den upplevda säkerheten* identifieras oftast med begreppet ”rädsla för brott” (Hinkle, 2015).

Vad gör att en stadsdel upplevs som trygg eller otrygg? Appletons prospect-refuge-teori (1975) antyder att det finns ett samband mellan formen på den fysiska miljön och dess förmåga att möta behovet av säkerhet. Till exempel tenderar fysiska stadsmiljöer med öppna ytor och bra belysning att upplevas som trygga (Loewen med flera, 1993), medan tecken på förfall kan leda till en ökad rädsla för brott. När människor blir rädda försöker de minimera risken att bli brottsoffer genom att, till exempel, undvika stadsmiljöer som upplevs som otrygga, minska sociala aktiviteter utanför sitt hus och skaffa olika typer av säkerhetsprodukter (Kruakham och Lee, 2014). De åtgärder som oftast ingår i BID-program syftar till att reparera tecken på urban oordning och förväntas därmed göra stadsdelarna mindre attraktiva för motiverade lagöverträdare (Hanish och Guerra, 2000), samt bidra till en ökad nivå av upplevd säkerhet i BID-området.

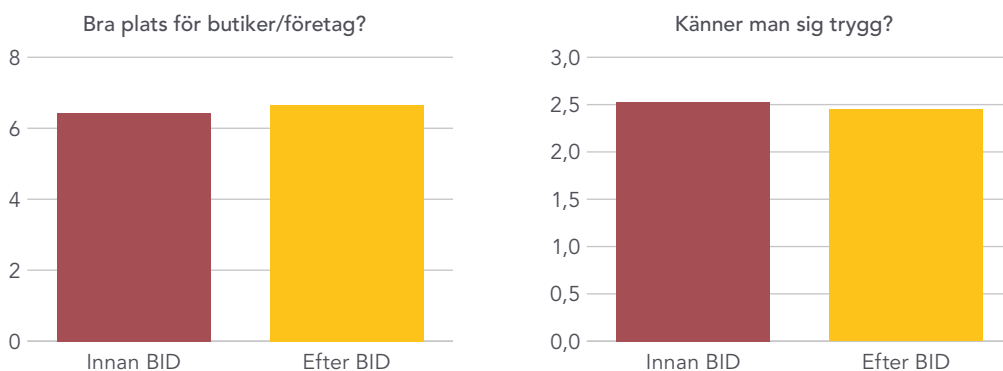
Den upplevda säkerheten kan mätas med hjälp av enkäter, genom direkta frågor om den upplevda rädslan för brott, eller indirekta frågor om fysisk och social oordning. MacDonald med flera, (2013) använder frågor om besökarnas syn på oordning vad gäller: skräp på gatorna; graffiti; dåligt underhållen egendom; vakanser; övergivna bilar; bråk; offentligt drickande; droghandeln och konsumtion av droger i offentliga miljöer; och hemlösa eller tonåringar som orsakar störningar. I andra studier förekommer även frågor om tillgång till öppna platser, belysning, gatumöbler och gröna områden (Hanish och Guerra, 2000; Felson, 1987); skyltfönster på gatunivå (MacDonald med flera, 2013); privat säkerhet och elektronisk övervakningsutrustning (MacDonald med flera, 2013); antalet människor på gatan (Jacobs, 1962); och antalet företag i området (MacDonald med flera, 2013).

För att få en bild hur BID har bidragit till en förändring i den upplevda säkerheten i implementeringsområdena använder vi oss av en enkät med både slutna och öppna frågor. Enkäten har besvarats av 91 respondenter i 20 svenska städer, varav 70 är butikschefen och 21 är BID-managers. De städer som ingår i enkäten har påbörjat arbetet med den svenska BID-modellen under perioden 2015–2021 och är: Filipstad (BID år 2015), Ludvika (2015), Orsa (2015), Torsby (2015), Åtvidaberg (2017), Gamleby (2017), Linköping (2017), Överum (2017), Västervik (2017), Ängelholm (2018), Ronneby (2018), Borlänge (2018), Simrishamn (2019), Norrköping (2019), Enköping (2020), Grängesberg (2020), Sollerön (2020), Svärdsjö (2020), Hässleholm (2021) och Kävlinge (2021).

Enkäten genomfördes under perioden april–juni 2021 och hade som mål att mäta den upplevda säkerheten *innan* och *efter* arbetet med BID hade påbörjats. För de städer som påbörjade arbetet med BID senast i början av 2019 inkluderade vi frågor om situationen både *innan* och *efter* startpunkten för BID-programmet. För de städer som påbörjade arbetet med BID under andra halvan av 2019 eller senare inkluderade vi bara frågor om situationen *innan* BID, eftersom perioden *efter* blev för kort och dessutom överlappade i stor utsträckning med covid-19-pandemin. För de frågor som gällde perioden *efter* specificerade vi att svaren skulle referera till perioden ”efter BID implementeringen men innan covid-19-pandemin”, för att kontrollera bort några effekter som kunde upplevas på grund av covid-19-pandemin. Rättvik (2015) och Lidköping (2017) har valt att inte vara med i vår studie.

Enkätsvaren visar att butikschefen och BID-managers som jobbar i de analyserade BID-områdena inte har upplevt några stora förändringar i perioden *efter* jämfört med *innan* BID implementerades, varken avseende hur bra området är för företagen eller hur trygga de som jobbade och vistades i området kände sig (figur 2).

Figur 2. Hur BID-området upplevs för business (a) och den upplevda tryggheten (b) i dessa områden³.

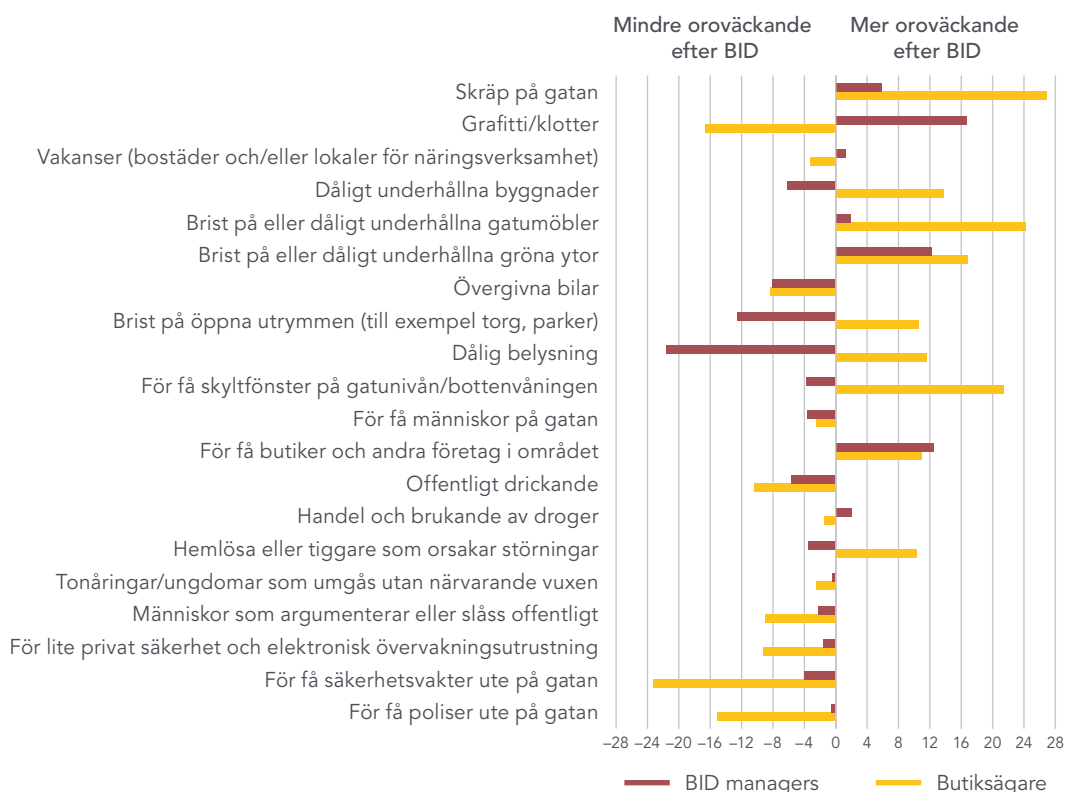
³ Respondenternas upplevelse om hur bra området är för företagen (a) eller hur trygga de som jobbade och vistades i området kände sig (b) mäts med hjälp av en Likert skala med 11 (a) respektive 3 (b) punkter. Snitten på svaren tas sedan för både perioden *innan* och *efter* BID införs och plottas i figur 2. Den vertikala axeln indikerar snittet på svaren på den ursprungliga skalan, det vill säga från 0 till 10 (a) eller från 1 till 3 (b).

Det har dock skett en del arbete och gjorts investeringar i dessa områden sedan implementeringen av BID-programmet. En av respondenterna förklarar:

”Under BID projektet tillkom ett par butiker i det ’tomma’ centrum. Vid torget placerades farthinder ut som minskade på trafikhastigheten. Hotellet som varit stängt har fått ny ägare och öppnat igen. Förra året genomfördes ett street-art evenemang som satte färg på olika fasader. För närvarande genomför kommunen en större investering i vägen mellan centrum och torget vilket ska underlätta för boende och besökare att kunna förflytta sig mellan dessa områden, inte minst till fots och med cykel.” (BID-manager)

Detta har lett till att respondenterna ändå upplever att vissa problem har blivit mindre. I figur 3 presenteras de problem som upplevs som mindre respektive mer oroväckande sedan arbetet med BID påbörjades.

Figur 3. Problem som har blivit mindre eller mer oroväckande efter BID⁴.

⁴ Respondenternas upplevelse om vilka problem är oroväckande i BID området mäts med hjälp av en Likert skala med fem punkter. För varje problem beräknas snittet för perioden både innan och efter BID införts samt förändringen mellan dessa två siffror i procent, som plottas sedan i figur 3 för både BID managers och butiksägare. Den horisontella axeln indikerar denna förändring i procent.

Enligt resultaten är butikschefer och BID-managers eniga att vissa problem har blivit mindre oroväckande efter det att arbetet med BID påbörjades – till exempel vad gäller förebyggande säkerhetsåtgärder i området, offentligt drickande och offentliga argument och bråk. De är dock också eniga om att vissa problem har blivit mer oroväckande efter implementeringen av BID – till exempel vad gäller underhåll av det offentliga rummet. Det finns några frågor där butikschefer och BID-managers också har olika åsikter. Exempelvis upplever butiksägarna att problem med dålig belysning, brist på öppna utrymmen och för få skyltfönster på gatunivån har minskat, medan BID-managers ser ett behov att jobba vidare med dessa frågor. En komplett bild på svaren på denna fråga har vi inkluderat i diagrammet i figur 3.

Trots fler säkerhetsåtgärder (figur 3), upplever respondenterna att brott fortsätter att påverka de dagliga aktiviteterna i ganska stor utsträckning (figur 4). Det framkommer till och med att en större andel respondenter upplever att vardagen påverkas av brott *efter* BID- implementeringen (62,5 procent) jämfört med *innan* (29,9 procent). Samtidigt sjunker andelen respondenter som tycker att vardagen inte alls påverkas av brott från 40,3 procent till 18,9 procent. Detta kan kopplas ihop med det faktum att BID-managers har en mycket mer positiv upplevelse av hur man har jobbat med säkerhetsåtgärderna än butiksägarna (figur 3).

Dessutom indikerar en del kommentarer att det blir stökigare på kvällarna i dessa områden:

”På kvällarna är det inte allt för trevliga ungdomsgäng som flyter omkring i city.” (Butikschef)

”Vi gjorde under den mörkaste perioden förbättringar så som mer belysning i parken, till exempel. Dock kvarstår arbete innan alla känner sig trygga, på alla platser i området.” (BID-manager)

Samtidigt upplever respondenterna att hjälp (till exempel vid personskada, otrygghet eller brott) är lika svårtillgänglig efter BID implementeringen jämfört med perioden innan:

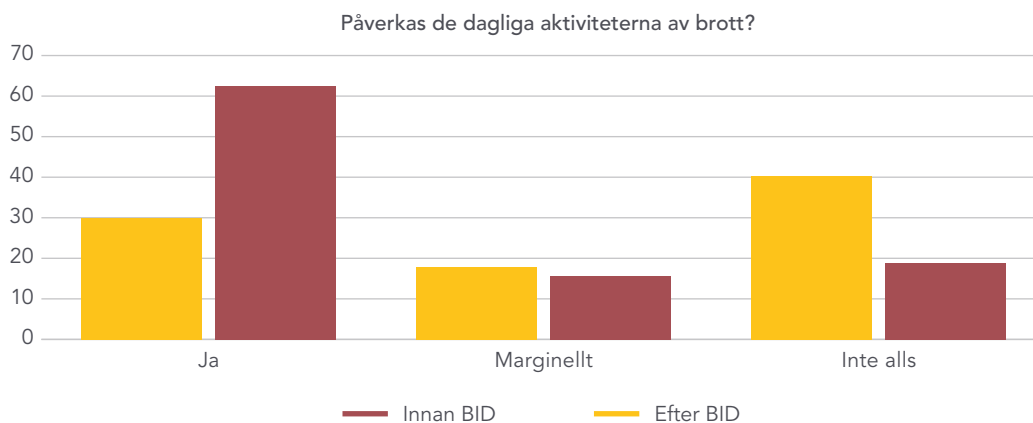
”Butiker tidigare upplevt att det varit svårt att få polisen på plats vid stölder.” (BID-manager)

”Hjälpen kommer när den behövs men en synlighet från polis, vakter och så vidare hade hjälpt till att förhindra.” (BID-manager)

Enkäten visar vidare att de vanligaste typer av upplevda brott i BID-områdena är samma både *innan* och *efter* implementeringen av BID. Respondenterna anger att *innan* städerna påbörjade arbetet med BID var det vanligast med stölder/personrån/snatterier (33,09 procent), narkotikabrott (14,71 procent); och inbrott i butik/förråd/villa (8,82 procent). Efter BID är stölder/personrån/snatterier fortfarande upplevda som de vanligaste typerna

av brott i dessa områden (27,42 procent). De följs av inbrott i butik/förråd/villa (14,52 procent), skadegörelser (8,06 procent) och misshandel/överfall (8,06 procent).

Figur 4. Brottslighetens påverkan på de dagliga aktiviteterna.

Butiksägarna förklarar att brott skrämde bort kunderna från BID-området och besökare avstod från att vistas där, samt att de själva blev oroliga och störda i sin verksamhet. Några av deras förklaringar på hur de dagliga aktiviteterna påverkades av brott är:

”[Jag] låste bättre, gick promenader och tittade till i bostadsområdena.” (Butikschef)

”Endast att man inte gick hem ensam sena nätter och att aldrig lämnade cykeln i centrum över natten.” (Butikschef)

”Mer oro (speciellt för egna dottern som är i unga tonåren), inte lika bekväm med att promenera ute ensam kvällstid. Mindre avslappnad och trygg när jag rör mig ute. [Men] polisnärvaron har ökat, fler anmäler och ringer om vad som händer.” (Butikschef)

Att kunderna inte vistas i området har en direkt inverkan på butikernas utveckling:

”Tre klädbutiker har stängt under senare år. Två under BID/efter BID och en inte allt för långt innan BID.” (BID-manager)

Att respondenterna fortfarande upplever att de dagliga aktiviteterna påverkas av brott är ett tecken på att arbetet med trygghetsskapande åtgärder behöver fortsätta i dessa BID-områden.

Framgångsfaktorer för BID effektivitet

Även om de följer samma implementeringsprocess kan resultaten av BID-programmet variera mellan städerna. I den internationella litteraturen nämns ett flertal faktorer som kan påverka hur effektivt ett BID-program är.

Dessa faktorer kan sorteras in i följande tre kategorier:

- Geografiska och socio-ekonomiska faktorer.
- Programmens utformning och innehåll.
- Juridiska och administrativa faktorer.

Geografiska och stadsplaneringsfaktorer inkluderar storleken på BID-området, fastighetsmixen i BID-området och stadens storlek. Ellen med flera (2007) menar att BID som omfattar större områden ger bättre effekter på fastighetsvärden än medelstora och små BID. Detta beror på att de förväntas dra in större summor i bidrag och därmed kan tillhandahålla ett bredare utbud av tjänster till området (Meltzer, 2011). Mitchell (2001) och Hoyt och Gopal-Agge (2007) menar också att stora städer kan erbjuda fler tjänster jämfört med mindre städer eftersom de senare har mer begränsade möjligheter och personal. Dessutom observerar de att BID-områden som är belägna i svagare ekonomiska miljöer tenderar att bli mindre effektiva än de som lanseras i starkare ekonomiska miljöer (se också Meltzer, 2011). Jämfört med USA eller Sydafrika, är BID-områden i Europa och i Sverige mindre avseende omfattning och därmed också resurser (Michel och Stein, 2015).

Ett flertal faktorer kan påverka hur effektivt ett BID-program är.

Programmets utformning och innehåll refererar först och främst till servicemixen som BID-projekten fokuserar på, åldern på BID-området, samt vilka utvärderingsmöjligheter som är tillgängliga. Vissa BID-program är inriktade nästan uteslutande på säkerhetsåtgärder (Meltzer, 2011), medan kapitalförbättringar (såsom utvidgning av trottoarer eller förbättringar i gatubelysningen) anses vara av största vikt i andra BID (Hoyt, 2005). Om administrativa kostnader utgör en stor del av budgeten jämfört med andra tjänster såsom marknadsföring, säkerhetstjänster och kapitalförbättringar, kan effektiviteten av BID-programmet påverkas negativt. Ellen med flera (2007) har konstaterat att en sådan tendens finns, särskilt i BID som implementeras i mindre städer. Etableringsdatumet

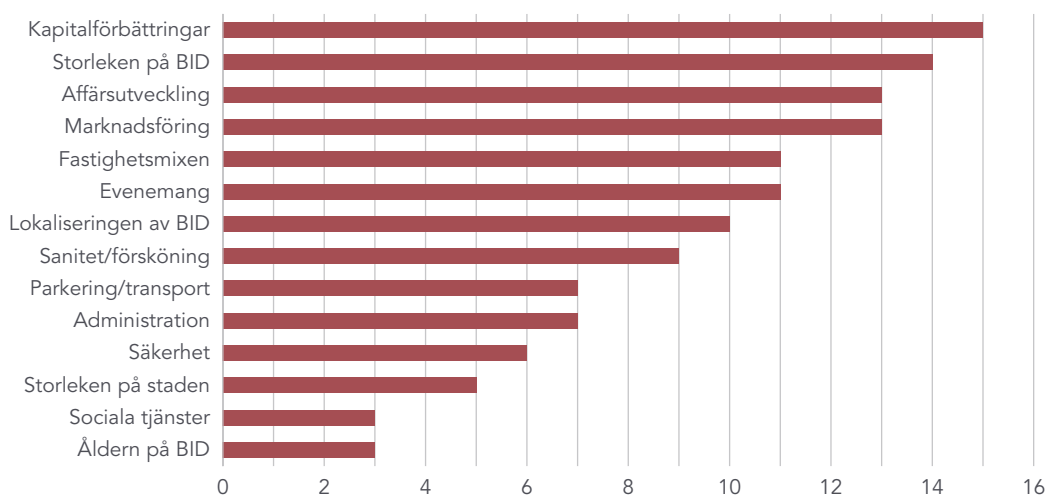
för BID-området kan också påverka programmets effektivitet. Bowen med flera (2019) menar att den positiva inverkan är större för äldre BID-områden eftersom det kan ta tid innan effekterna byggs upp, medan Ellen med flera (2007) menar att programmen är som mest effektiva direkt efter att de har implementerats eftersom det finns en optimism avseende vad BID-programmet kan erbjuda.

Programmets effektivitet kan mätas med hjälp av olika utvärderingsmetoder. Behovet av att utvärdera BID-program kommer från bidragsgivarnas önskemål att veta hur deras pengar har använts, samt om de utlovade målen har nåtts (Morçöl och Wolf, 2010). Reenstra-Bryant (2010) argumenterar därför att bra utvärderingsmetoder baseras på en objektiv, systematisk och empirisk granskning av framgångsindikatorer såsom detaljhandels tillväxt, andelen vakanser, genomsnittliga hyror och fastighetsvärden, mixen av butiker och tjänster, antalet nya jobb som skapas i området, intäkter från parkeringsautomater och/eller antalet personer som deltar i evenemang (Sutton, 2014). När mer sofistikerade metoder inte finns tillgängliga kan trendanalys, kostnadsnyttoanalys och ekonomisk-historisk analys vara till hjälp för att uppskatta effektiviteten av BID-program (Reenstra-Bryant, 2010).

En fråga som debatteras flitigt i Sverige är BID-programmens frivilliga karaktär. Motståndare av frivilliga BID argumenterar att frivillighet begränsar effektiviteten eftersom en för stor andel av resurserna ägnas åt att hitta sponsorer och skaffa finansiering (Ward, 2006). Förespråkare hävdar dock att frivilliga samarbeten är mer effektiva än reglerande åtgärder eftersom frivilligt beteende ökar benägenheten att bidra till samarbete, givet att andra i samhället också gör det (Ostrom med flera 1994). Införanden av reglerande lagstiftning kan leda till att frivilligt samarbete trängs ut och blir mindre effektivt eftersom fokus på yttre motivation (det vill säga att undvika straff) förstör uppgiftens ömsesidiga karaktär.

För att undersöka om effekterna av BID-program kan skilja sig beroende på de faktorer som beskrivs ovan har vi inkluderat enkätfrågor som riktar sig till 21 BID-managers i de städer som påbörjat arbetet med BID-projekt.

Resultaten visar att programmets utformning och innehåll anses vara av största vikt, då kapitalförbättringar (såsom utvidgning av trottoarer eller förbättringar i gatubelysningen) uppges vara centrala för BID-programmens effektivitet. Projekt som fokuserar på affärsutveckling och marknadsföring av området anses också vara viktiga, såväl som fokus på evenemang såsom marknader och konserter; dessa drar in potentiella kunder till detaljhandelsföretagen och kan bidra till att skaffa ett bra rykte om BID-området. Andra åtgärder såsom säkerhetsåtgärder eller sociala tjänster (att tillhandahålla skydd, utbildning och jobbtjänst för utsatta grupper i området) uppfattas dock som mindre viktiga. Av de geografiska och ekonomiska faktorerna bedöms storleken på BID-området vara av stor betydelse, medan antalet år sedan arbetet med BID har påbörjats anses vara mindre viktig (figur 5).

Figur 5. Faktorer som bidrar till effektiva BID-program⁵.

Att kunna etablera en fungerande och långsiktig samverkan har däremot tagits upp som den viktigaste faktorn för framgångsrika BID i flera kommentarer:

”Den viktigaste erfarenheten är att innan projektet startar se till att det finns en organisation som är mottagare av resultatet och verkar för att över tid hantera de olika frågeställningar som identifieras i projektet. Utgångspunkten ska vara att starta en ”långsamt brinnande brasa” snarare än att tända ett tomtebloss.” (BID-manager)

”Det viktigaste är lokal förankring och att tänka långsiktigt, samarbete med kommun och det lokala näringslivsbolaget. Samverkan mellan privatpersoner, föreningar, företagare och fastighetsägare lokalt.” (BID-manager)

Att fokus har lagts på att etablera en fungerande samverkan i flera av dessa städer speglas i hur pengarna har fördelats mellan olika typer av åtgärder och vilka åtgärder som har prioriterats. De flesta BID-managers har angett att de största delarna av finansieringen har spenderats på ”administration och att etablera samverkan”. På andra plats står åtgärder som fokuserar på den fysiska miljön – att skaffa ny belysning, förbättra de gröna områdena, förbättra skyltningen, samt underhåll och försköning. ”Trygghetsskapande åtgärder och trivselhöjande aktiviteter” nämns i ett enda svar.

⁵ Den vertikala axeln indikerar antalet respondenter som anses att respektive faktorn bidrar till en effektiv BID-program.

De flesta städer verkar ha lyckats bra med att etablera en fungerande samverkan. Alla BID-managers anger att kommunen och fastighetsägarna är med i BID-programmet och de flesta anger att butikägarna är också involverade. Att polisen, boende, och icke-statliga organisationer är med dyker dock upp i ungefär hälften av svaren. Andra aktörer som har deltagit i BID-programmet är: länsstyrelsen, näringslivsbolag, lokala sparbanksstiftelsen, lokala föreningar (till exempel sockenföreningar, idrottsföreningar), ideella intresseföreningar, återbruksstationer, kyrkan, skolor och civilsamhället. Drivande krafter verkar finnas i både den offentliga och den privata sfären. Det är oftast kommunen som koordinerar processen eftersom de ställer upp med projektledare (BID-managers) som genomför de administrativa uppgifterna; i några fall spelar dock även de privata aktörerna, såsom centrumföreningar och näringslivsbolagen, en viktig roll och i flera kommuner är det ”eldsjälar” som nämns som drivande krafter i processen:

”Vi var tre BID-managers – kommun, fastighetsägare och handelsförening, en styrka! Kommun [var] huvudägare och la mest tid och resurser.” (BID-manager)

”Bra trend, det privata tar över. BID- processen övergår i en bolagsform som ägs av näringslivet med samarbetsavtal med kommunen, fastighetsägarna [är] drivande.” (BID-manager)

”Vad gäller detta så har under projektets gång varit så att Västervik Framåt och Västerviks kommun hållit ihop processen, kallat till möten, skrivit anteckningar, sammanställt affärsplan, case och aktivitetsplan. Det är precis det här som behövs för att komma vidare. Sedan under arbetets gång så kommer mer och mer engagemang och framtidstro tillbaka.” (BID-manager)

Kommunen och fastighetsägarna är nämnda som de största bidragarna till BID (18 och respektive 15 av de 21 respondenterna). Bara fyra av 21 respondenter nämner butikerna som de största bidragarna, medan en nämner andra kommersiella hyresgäster såsom restauranger, kaféer, mäklare, frisörer och banker. Finansieringen verkar vanligtvis innebära en blandning av bidrag i pengar och i tid, men det finns möjlighet att välja bara det ena eller det andra. Detta är ovanligt jämfört med andra länder där lagstiftningen gör det obligatoriskt för alla privata aktörer i BID-området att bidra kontinuerligt till en fond som senare används för att revitalisera respektive område (Hoyt och Goppal-Agge, 2007). I fråga om en sådan lagstiftning skulle introduceras i Sverige är svaren tvådelade. Drygt hälften av BID-managers håller med. Av dessa argumenterar en del att det är staten som ska ta på sig denna uppgift; andra tycker att det är fastighetsägarna och hyresgästerna som ska bidra till revitaliseringsfonden, medan en tredje grupp tycker att ”alla” i området ska bidra:

”Staten, för den här modellen är bra och genomtänkt, och kan leda till insikter på både större och mindre orter, och skapa sammanhållning och framtidstro.” (BID-manager)

”Ja det skulle vara en idé, sen tycker jag att alla ska vara med och bidra på något sätt. Området används ju av alla.” (BID-manager)

Knappt hälften av respondenterna tycker dock inte att en sådan lag kommer att bidra till ökad effektivitet av BID-programmen i Sverige. De som är skeptiska mot en sådan lagstiftning använder Ostroms med flera (1994) argument att lagstiftning är mindre effektiv än frivilligt samarbete eftersom fokuset i det första fallet ligger på att undvika straff (som till exempel böter), medan i det andra fallet ligger fokuset på egna intressen och inre motivation:

”Nej – det [är] oftast väldigt bra när folk/företag vill vara med på frivillig bas för att de ser att det är ett bra arbete som görs och att de själva också gärna vill delta och bidra. Att engagemanget kommer nerifrån snarare än en ”påлага” uppifrån.” (BID-manager)

”Nej. Vilja till samarbete är inget som man kan lagstifta om. Är man intresserad att utveckla lokalt så får man hitta en lokalt fungerande finansiering.” (BID-manager)

Ett annat potentiellt debattämne kring implementeringen av BID-program är hur BID-managers och andra aktörer som är inblandade i BID processen arbetar med att utvärdera vilka effekter olika åtgärder har i de designade BID-områdena. Utifrån litteraturen inom området är det viktigt att ha tydliga empiriska indikatorer (variabler) som följs och utvärderas regelbundet (Reenstra-Bryant, 2010). Bara 8 av 21 respondenter har dock bekräftat att de jobbar aktivt med att utvärdera resultaten av de projekt som implementeras under BID paraplyen med hjälp av sådana indikatorer:

”Vi har flera indikatorer som vi mäter och rapporterar i Näringslivsråd, styrgrupp och politik.” (BID-manager)

De flesta respondenter förklarar att de följer och utvärderar de målsättningar som finns i affärsplanen och/eller handlingsplanen som förbereds i början av implementeringsprocessen. I några få fall utvärderas resultaten på kommun eller regional nivå och inte direkt för själva BID-området. De flesta respondenter förklarar dock inte om eller hur de jobbar med utvärderingen eller anger att det inte finns någon utvärderingsmetod och några få städer har slutat helt att jobba med BID. Detta kan bli vidare kopplat med andelen projekt som har slutförts. I denna fråga anger de flesta BID-managers (11 av 21) att merparten av projekten är klara, men bara två poängterar att alla inplanerade projekt har slutförts.

9 Slutsatser och implikationer

BID-program har blivit alltmer populära åtgärder för att revitalisera stadsområden som har en negativ utveckling. Ett flertal studier har indikerat att sådana program kan vara framgångsrika för att göra platsen mer attraktiv för företag, konsumenter och fastighetsägare.

Dessa studier är dock inte applicerbara i en svensk kontext eftersom de utvärderar program som implementerats i mycket stora städer (till exempel New York) med omfattande tillgång till privat finansiering. BID-program är också juridiskt bindande i andra länder, medan medverkan är frivillig i Sverige.

Syftet med detta projekt har varit att komplettera den tidigare forskningen genom att undersöka effekterna av ett frivilligt BID-program som implementerades i fem svenska städer år 2015. Vi har studerat effekterna av dessa program på företagens utveckling, brottsligheten och platsens attraktionskraft.

De resultat som vi har presenterat indikerar att BID-programmet ökade omsättningen hos de etablerade företagen inom BID-områdena med i genomsnitt 11,65 procent. De positiva effekterna på omsättningen är betydande direkt efter det att BID-programmet implementerades (+12,40 procent år 2015 och +13,74 procent år 2016), men effekterna minskar sedan kraftigt under år 2017 och är inte statistiskt signifikant skilda från noll under år 2018. Vi observerade mindre positiva effekter på sysselsättningen, men de var endast statistiskt signifikanta under år 2015 (+5,81 procent). Detta innebär att arbetskraftsproduktiviteten, mätt som KPI-justerad omsättning per anställd, ökade med 6,23 procent och 11,04 procent under det första respektive det andra året efter att BID-programmet implementerades, men därefter är effekten på företagens produktivitet inte signifikant.

Slutsatsen av våra resultat är att frivilliga BID-program kan vara effektiva för att förbättra företagens omsättning och produktivitet för de etablerade företagen inom BID-området, vilket tyder på att regleringsåtgärder inte behövs för att uppnå positiva effekter på företagens utveckling. De positiva effekterna observeras dock endast en kort period efter det att BID-programmet implementerades, vilket tyder på att de är övergående och att programmets effektivitet på lång sikt kan ifrågasättas.

När det gäller brottsligheten finner vi att BID-områdena i genomsnitt hade 2,66 procent färre brott än kontrollstäderna, men skillnaden är inte statistiskt signifikant. BID-områdena har färre brott än kontrollstäderna under de tre första åren efter det att programmet genomförs (2016, 2017 och 2018), men skillnaderna är statistiskt signifikanta först år 2018 (-4,94 procent). Tecknet på effekten är i linje med trasiga fönster-teorin och resultat från andra tidigare studier som indikerar en positiv inverkan av BID på brottsligheten, det vill säga en reduktion i antalet brott (MacDonald med flera, 2010; Piza med flera, 2019). Tidigare litteratur (till exempel Cook och MacDonald, 2011) har också rapporterat en eftersläpning mellan implementeringen av BID-program och minskningar av brottsfrekvensen. Notera dock att resultat avseende antalet brott bör tolkas med försiktighet eftersom det saknas data för att göra en effektutvärdering och till följd av de många icke-signifikanta resultaten.

Inga statistiskt säkerställda effekter av BID-programmet på fastighetsvärdena i BID-områdena kan observeras. Detta resultat är överraskande eftersom teoretiska studier och huvuddelen av den tidigare empiriska forskningen (till exempel Ellen med flera, 2017) har visat på positiva effekter. Detta kan bero på att de tidigare studierna har analyserat BID i mycket stora städer, till exempel New York, Los Angeles eller Washington D.C., medan vi undersökte effekten i mycket mindre städer. Skillnaden i resultaten kan också bero på metodologiska brister i många av de tidigare studierna, till exempel kontrollerar de inte för underliggande trender som kan påverka resultaten, till exempel negativa trender som kan ha orsakats av finanskrisen i slutet på 2000-talet. Fastigheterna som analyseras i vår studie är också en blandning av kommersiella och bostadsfastigheter. Åtminstone för den kommersiella fastighetsmarknaden är fastighetsvärden nära kopplade till intäkter och vi finner att införandet av BID endast hade kortsiktiga effekter på intäkterna. Detta innebär att denna effekt är sannolikt för liten för att påverka fastighetsvärdena.

När det gäller effekterna av BID-programmet på angränsande områden finner vi inga statistiskt signifikanta effekter på företagets utveckling eller på fastighetsvärden, med undantag för en ökning med 3,87 procent i företagets sysselsättning år 2017. Detta är sannolikt inte en effekt av BID-programmet, utan snarare en tillfällighet som påverkade de behandlade städerna snarare än kontrollerna vid den tidpunkten. Flera studier har hittat att det inte finns överspillningseffekter till grannområdena eller att effekten avtar snabbt utanför BID gränserna (till exempel Gross, 2005; Ellen med flera, 2007). Detta kan bero på att BID-åtgärder endast syftar på att förbättra miljön i själva BID-området, samt på att eventuella konkurrenter från andra handelsområden anpassar sig och erbjuder tjänster som ger en ökad nytta för kunden efter BID-områdenas införande.

Vi finner vidare att brottsligheten är högre i grannområdena till BID än i kontrollstäderna, mätt som genomsnittet över alla år som studeras. Den årliga skattningen visade även en högre brottsnivå för alla år (2016–2018), även om det enda statistiskt signifikanta resultatet hittade vi för året då BID-programmet implementerades (+3,43 procent). Detta kan tyda på att brottsligheten trängs ut till närliggande områden efter det att BID-programmet implementeras. Detta kan förklaras av att områdets attraktionskraft

börjar öka, vilket drar fler kunder och därmed fler ”ögon på gatan” (Jacobs, 1962). Vi bör dock vara försiktiga när vi tolkar detta resultat eftersom denna effekt inte är kopplad till en simultan minskning av brottnivåerna inom själva BID-områdena och på grund av att vi saknar data för perioden innan implementeringsåret. Dessutom visar enkätundersökningen att respondenterna inte upplever att säkerheten har förbättrats, utan tvärtom försämrats.

Det kan finnas flera förklaringar till varför den positiva effekten av det frivilliga BID-programmet på företagens utveckling är temporär, varför antalet brott och fastighetsvärden inte förändras, samt varför respondenterna i allmänhet inte upplever att brottsligheten har minskat. För det första finns det en motsägelse mellan det att ett effektivt BID-program bör vara långsiktigt och de resurser som faktiskt finns tillgängliga. I flertalet av de städer som vi har undersökt genomförs endast kortsiktiga och oftast små investeringar. Efter de första 18 månaderna av programmet (när det genomförs under ledning av Svenska Stadskärnor) behöver aktörerna börja jobba på egen hand. Vid denna tidpunkt väljer flera städer att inte fortsätta arbetet med BID, vilket kan förklara avsaknaden av långsiktiga effekter i vår studie.

Ett flertal studier har indikerat att BID-program kan vara framgångsrika för att göra platsen mer attraktiv för företag, konsumenter och fastighetsägare.

Även de städer som fortsätter arbetet med BID projekt uppger att processen inte är enkel:

*”För kort tid, det tar lång tid att få samman personer och grupper och göra affärsplaner med mera, [det] skulle behövts mer tid för genomförande av caset exempelvis. Men nu har det bildats Överums Koloniträdgårdsförening som arbetar vidare med caset – att återskapa den gamla koloniträdgården i Överum – och tillsammans med kommunen jobbar med ett LONA projekt, så det funkar toppen!”
(BID-manager)*

Respondenterna poängterar också att det är svårt att hitta finansiering efter att den initiala 18-månaders perioden har tagit slut och att uthålligheten kan bli en utmaning, särskilt för mindre aktörer (till exempel butikschefer) som har ofta ont om resurser. Respondenterna anger också att det blir en för stor initial kostnad samtidigt som det blir en utmaning att klargöra för potentiella deltagare i projekten vad BID innebär och vad dess fördelar är. I mindre städer är resurspotten också mycket mindre, vilket begränsar möjligheterna för effektiva åtgärder och kan ha en negativ effekt på aktörernas tålamod och vilja att frivilligt bidra till processen:

”[Det är] svårt för aktörer så som butiksägare att ha tid samt engagemang för en lång process. Förståelsen finns inte heller alltid för den här typen av process då många inte är vana med det sedan tidigare.” (BID-manager)

”Funkar inte i små kommuner. [Det blir] för många olika organisationer [och] projekt som näringen/fastighetsägarna ska vara delaktiga i.” (BID-manager)

”[Det] passar bättre på platser där det kommersiella har muskler. På landsbygden står i många fall civilsamhället för servicen.” (BID-manager)

Frivilligheten resulterar i att en del aktörer väljer att inte vara med i processen, vilket också bidrar till att de tillgängliga resurserna blir mindre. Även om åsikterna skiljer sig åt så betonar flera av respondenterna att frivilligheten är en nackdel eftersom aktörer kan dra fördelar av åtgärderna utan att själva bidra till utvecklingen.

För det andra upptäckte vi att det finns en diskrepans mellan vad BID-managers ansåg vara viktigast för effektiva BID och vad de faktiskt fokuserade på när de arbetade med programmet. Till exempel ansåg de att kapitalförbättringar, till exempel utvidgning av trottoarer eller förbättringar i gatubelysningen, samt affärsutveckling och marknadsföring, var en central komponent för framgångsrika BID. Denna typ av åtgärder verkar de dock inte prioritera i någon högre utsträckning, utan merparten av finansieringen spenderas på administration och samverkansåtgärder. En konsekvens av detta är att en liten andel av finansieringen går till säkerhetshöjande åtgärder och investeringar som skulle gynna de företag som är lokaliserade inom BID-området. Det är förväntat att stora resurser går till samverkan och administration i början av ett BID-program. Problemet är att denna prioritering kan minska programmets effektivitet och i slutändan äventyra legitimiteten för BID-projektet.

Att effektiva åtgärder inte har implementerats i någon högre utsträckning kan också förklara varför BID-managers och butiksägarna inte är eniga gällande vad som har förändrats och förbättrats under BID-perioden. Vår enkät visar, till exempel, att BID-managers har en mycket mer positiv bild än butiksägarna vad gäller förändringarna gällande säkerhet under perioden sedan BID arbetet har påbörjat. Det är skillnad mellan vad de vill arbeta med, vad de kan arbeta med och vad de *faktiskt* har hunnit arbeta med.

Den ovan beskrivna utvecklingen kan förklara varför vi finner få statistiskt säkerställda effekter på *den faktiska säkerheten*, mätt som antalet brott, av BID-programmet. Detta kan också förklara varför *den upplevda säkerheten* inte har förbättrats, utan snarare försämrats i många av dessa städer. Om den upplevda säkerheten inte förbättras i ett BID-område är det också sannolikt att vi inte kommer att se några stora långsiktiga positiva effekter av programmet på platsens attraktivitet.

Trots de beskrivna problemen upplever respondenterna att det har skett en del positiva förändringar. Chefer till butiker i BID-områdena upplever exempelvis att vissa problem har blivit mindre oroväckande under denna tidsperiod – belysningsystemet har förbättrats, det finns flera öppna utrymmen på stan, flera skyltfönster på gatunivån och mer människor ute på gatorna. Det verkar också finnas en tro på programmet bland BID-managers och en vilja att fortsätta arbetet med BID:

”Positivt. [Det] viktigaste resultatet är ombildandet av en handelsförening till en företagarförening för att bredda engagemanget. Föreningen har skapat ekonomiska förutsättningar för att få stöttning av näringslivsbolaget i kommunen som har erfarenhet av att stötta företag och stadskärnor. Kommunen går in med ekonomisk stöttning till föreningen. I Gamleby var ett antal olika initiativ redan på gång och BID-projektet hjälpte till att lyfta fram dessa och sätta in dem i en helhetsbild som kunde kommuniceras ut till företagare och besökare till området.” (BID-manager)

”Ja, absolut! Vi fortsätter jobba på samma sätt framöver, trots att processen är avslutad och diplomerad. Enda vägen mot ett hållbart och långsiktigt utvecklingsarbete, enligt oss!” (BID-manager)

Vår förhoppning är att vårt projekt ska ses som en första inblick i arbetet med att genomföra frivilliga BID-program i mindre städer i Sverige, samt vad effekterna av dessa program är. Många frågor återstår, bland annat hur dessa program bör implementeras för att bli mer effektiva på lång sikt. En annan fråga för framtida forskningsprojekt är om vissa effekter kan bli mer positiva i de andra (större) städerna som har börjat arbetet med BID-programmet senare och har tillgång till bättre resurser. Det skulle också vara av stort intresse att kontrastera effekterna av detta BID-program med andra program som syftar till att öka platsens attraktivitet.

Referenser

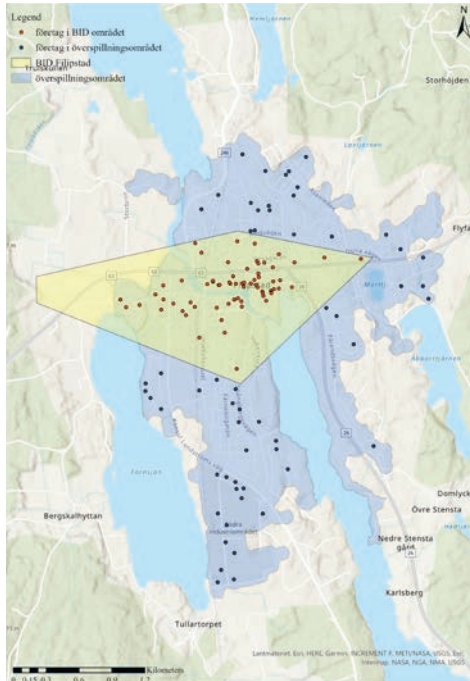
- Andersson, M., Klaesson, J. och Larsson, J. P. (2016). How local are spatial density externalities? Neighbourhood effects in agglomeration economies. *Regional Studies*, vol. 50(6), s. 1082–1095.
- Appleton, J. (1975). *The Experience of Landscape*. London: Wiley.
- Arentze, T. A., Oppewal, H. och Timmermans, H. J. P. (2005). A multipurpose shopping trip model to assess retail agglomeration effects. *Journal of Marketing Research*, vol. 42(2), s. 109–115.
- Bowen, S. (2019). Improvements for Whom? Business Improvement Districts and their impact on communities. Goodman School of Public Policy Report.
- Brandenburger, A. och Nalebuff, B. (1996). *Co-opetition*. New York: Doubleday.
- Brooks, L. och Strange, W.C. (2011). The micro-empirics of providing collective goods: the case of business improvement districts. *Journal of Public Economics*, vol. 95.
- Brown, S. (1989). Retail location theory: The legacy of Harold Hotelling. *Journal of Retailing*, vol. 65, s. 450–470.
- Brown, S. (1993). Retail location theory: Evolution and evaluation. *International Journal of Retail, Distribution and Consumer Research*, vol. 3(2), s. 185–229.
- Christaller, W. (1933). *Central Places in Southern Germany*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Clutter, J. E., Henderson, S. och Haberman, C. P. (2019). The impact of Business Improvement District proximity on street block robbery counts. *Crime and Delinquency*, vol. 65(8), s. 1050–1075.
- Cohen, L. E. och Felson, M. (1979). Social change and crime rate rates: A routine activities approach. *American Sociological Review*, vol. 44, s. 588–608.
- Cook, P. och MacDonald, J. (2011). Public safety through private action: An economic assessment of bids. *Economic Journal*, vol. 121, s. 445–462.
- Ellen, I. G., Schwartz, A. E., Voicu, I., Brooks, L. och Hoyt, L. (2007). The impact of Business Improvement Districts on property values: Evidence from New York City. *Papers on Urban Affairs*, s. 1–39.
- Felson, M. (1987). Routine activities and crime prevention in the developing metropolis. *Criminology*, vol. 25(4), s. 911–932.
- Glaeser, E. L. (2008). *Cities, Agglomerations, and Spatial Equilibrium*. Oxford, UK: Oxford University Press.

- Gross, J. (2005). Business Improvement Districts in New York City's low-income and high-income neighborhoods. *Economic Development Quarterly*, vol. 19(2), s. 174–189.
- Han, S., Morçöl, G., Hummer, D. och Peterson, S. A. (2017). The effects of business improvement districts in reducing nuisance crimes: Evidence from Philadelphia. *Journal of Urban Affairs*, vol. 39(5), s. 658–674.
- Hanish, L. D. och Guerra, N. G. (2000). Predictors of peer victimization among urban youth. *Social Development*, vol. 9, s. 521–543.
- Hinkle, J. C. (2015). Emotional fear of crime vs. perceived safety and risk: Implications for measuring “fear” and testing the broken windows thesis. *American Journal of Criminal Justice*, vol. 40(1), s. 147–168.
- Hirao, M. (2021). External diseconomies of Business Improvement Districts: Negative impact on residential property values – Evidence from the City of Westminster. *International Journal of Public Administration*, vol. 44(8), s. 648–664.
- Hoyt, L. (2005). Do Business Improvement District organizations make a difference? Crime in and around commercial areas in Philadelphia. *Journal of Planning Education and Research*, vol. 25(2), s. 185–199.
- Hoyt, L. och Gopal-Agge, D. (2007). The Business Improvement District model: A balanced review of contemporary debates. *Geography Compass*, vol. 1(4), s. 946–958.
- Huff, D. L. (1962). A note on the limitations of intraurban gravity models. *Land Economics*, vol. 38, s. 64–66.
- Jacobs, J. (1962). *The Death and Life of Great American Cities*. New York, NY: Vintage Books.
- Khruakham, S. och Lee, J. (2014). Terrorism and other determinants of fear of crime in the Philippines. *International Journal of Police Science and Management*, vol. 16(1), s. 1–15.
- Larsson, J. P. (2014). The neighborhood or the region? Reassessing the density-wage relationship using geocoded data. *Annals of Regional Science*, vol. 52, s. 367–384.
- Loewen, L. J., Steel, G. D. och Suedfeld, P. (1993). Perceived safety from crime in the urban environment. *Journal of Environmental Psychology*, vol. 13, s. 323–331.
- MacDonald, J., Golinelli, D., Stokes, R. J. och Bluthenthal, R. (2010). The effect of business improvement districts on the incidence of violent crimes. *Injury Prevention*, vol. 16, s. 327–332.
- MacDonald, J., Grunwald, B., Stokes, R. J. och Bluthenthal, R. (2013). The privatization of public safety in urban neighborhoods: Do Business Improvement Districts reduce violent crime among adolescents? *Law and Society Review*, vol. 47(3), s. 621–652.
- Marshall, A. (1890). *Principles of Economics*. London: McMillan and Co.

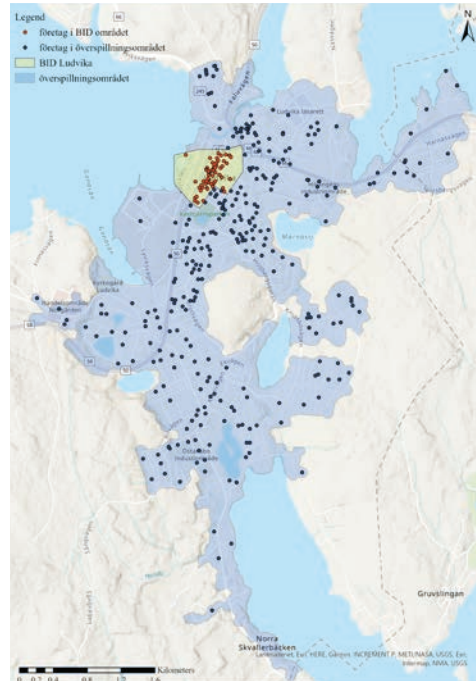
- Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation. *Psychological Review*, vol. 50(4), s. 370–396.
- Mello, S. (2018). More COPS, less crime. *Journal of Public Economics*, vol. 172, s. 174–200.
- Meltzer, R. (2011). “Clean and safe” for all? The interaction between business improvement districts and local government in the provision of public goods. *National Tax Journal*. Vol.64(3), s. 863–890.
- Michel, B. och Stein, C. (2015). Reclaiming the European city and lobbying for privilege: Business Improvement Districts in Germany. *Urban Affairs Review*, vol. 51(1), s. 74–98.
- Mitchell, J. (2001). Business improvement districts and the “new” revitalization of downtown. *Economic Development Quarterly*, vol. 15(2), s. 115–123.
- Morçöl, G. och Wolf, J. F. (2010). Understanding Business Improvement Districts: A New Governance Framework. *Public Administration Review*, vol. 70(6), s. 906–913.
- Oppewal, H. och Holyoake, B. (2004). Bundling and retail agglomeration effects on shopping behaviour. *Journal of Retailing and Consumer Services*, vol. 11(2), s. 61–74.
- Ostrom, E., Lam, W. F. och Lee, M. (1994). The performance of self-governing irrigation systems in Nepal. *Human Systems Management*, vol. 13, s. 197–207.
- Piza, E. L., Wheeler, A. P., Connealy, N. T. och Feng, S. Q. (2019). The crime control effects of a police sub-station within a Business Improvement District: A quasi-experimental synthetic control evaluation. *Criminology and Public Policy*, vol. 19(2), s. 653–684.
- Reenstra-Bryant, R. (2010). Evaluations of business improvement districts: Ensuring relevance for individual communities. *Public Performance and Management Review*, vol. 33(3), s. 509–523.
- Reilly, W. J. (1931). *The Law of Retail Gravitation*. New York: WJ Reilly.
- Schneier B. (2008) The psychology of security. I Vaudenay S. (red.) *Progress in Cryptology – AFRICACRYPT 2008*. Berlin: Springer, s. 50–79.
- Sutton, S. (2014). Are BIDs good for business? The impact of BIDs on neighborhood retailers in New York City. *Journal of Planning Education and Research*, vol. 34(3), s. 309–324.
- Ward, K. (2006). “Policies in motion”, urban management and state restructuring: The trans-local expansion of business improvement districts. *International Journal of Urban and Regional Research*, vol. 30(1), s. 54–75.
- Wilson, J. Q. och Kelling, G. (1982). Broken windows: The police and neighborhood safety. *Atlantic Monthly*, vol. March, s. 29–38.

Appendix A

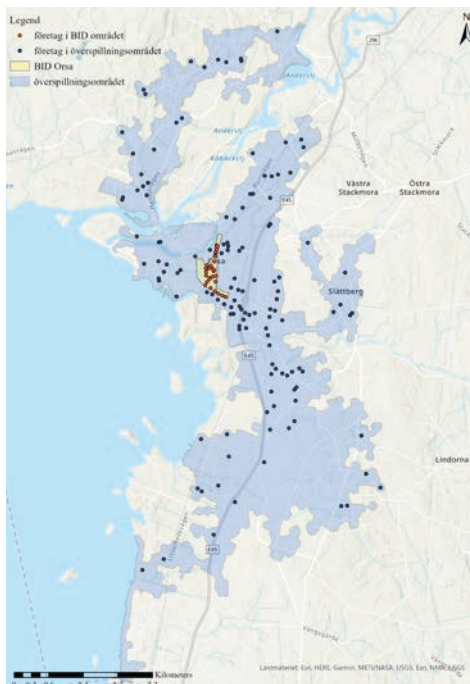
Figur A.1. Filipstad: BID- och överspillsningsområdet.

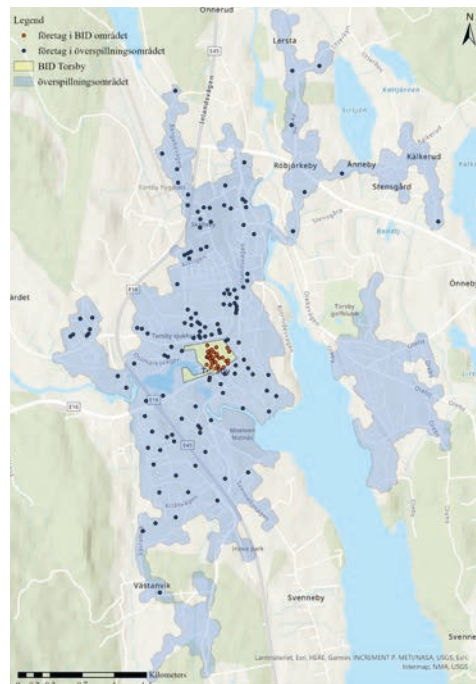
Figur A.2. Ludvika: BID- och överspillsningsområdet.

Figur A.3. Orsa: BID- och överspillsningsområdet.

Figur A.4. Torsby: BID- och överspillsningsområdet.

” Forskning för att stärka handelns konkurrenskraft och skapa goda villkor för branschens medarbetare.

Handelsrådet | 103 29 Stockholm
Besöksadress: Regeringsgatan 60
Telefon växel 010-471 85 80
www.handelsradet.se